

MICHEL FOUCAULT:

Semmilyen Nietzsche nem létezik. Csak bajusz van! A bajusz többet árul el Nietzsche-ről, mint az ürességtől kongó tanulmánykötetek. A bajusz elkép-

zelhető Nietzsche nélkül.

6 Svetislav Basara

NIETZSCHÉRŐL

MONDTÁK *

De – akárcsak Mona Lisa mosoly nélkül – bajusz nélkül Nietzsche létezése elképzelhetetlen. Ez a bajusz nem a mezodermből nő, hanem közvetlenül az agyból, mint a megteste-

sült depresszió. Kompenzációként a szellemért, értelemért, tudatért, véleményért, lélekért és akaratért, amelyeket használhatatlanokként elvet, és aszketikusan névre, bajuszra, intellektusra és elhordott testre vezeti le magát. Ennek az egyszerű konstrukciónak köszönhetően a Nietzsche Gépezet a mai napig kifogástalanul üzemel teljes működésképtelenségében.

GILLO DORFLES:

A bajusz értelme nem a díszítés, hanem az elrejtés. Nietzsche számára a bajusz ugyanaz, mint a muzulmán nőknek a csador. Vagy, egy finomabb hasonlattal élve, az, ami a kínai nagy fal Kína számára; korlát, amely egyrészt megakadályozza a belső stabilitás elvesztését, másrészt pedig megállítja a külső világ végzetes hatásainak beáramlását. A kínai falra egyébként szintén tekinthetünk úgy, mint Kína bajszára. Mint ahogyan a berlini falra is tekinthetünk Nietzsche hatalmas bajszaként, amely Németországot Schopenhauer meg Nietzsche Németországra és Wagner meg Feuerbach Németországra osztja.

GÜNTER GRASS:

Nietzsche még holtan sem járt jól a saját Németországában, az NDK-ban. Nincs az a Németország, ahol Nietzsche kényelmesen érezni magát! Ahol szívesen látnák. Közvetlenül a háború után, a pártapparatszikok úgy döntenek, hogy a filozófust, a bajuszával, irataival, leveleivel, fényképeivel és könyvtárával együtt, száműzik. A weimari Friedrich Nietzsche Emlékmúzeumot bezárják. A kiállítási tárgyak a raktárban végzik. A könyvek eltűnnek a könyvtárakból. Újabb kiadások nyomtatásáról szó sincs. Mindenki, aki Nietzsche bajuszt visel, magára vonja a keletnémet titkosszolgálat, a Stasi kellemtelen figyelmét. De! Köpönyegforgató és csaló természetével teljesen összhangban, Wagner, aki még holtában sem átall áttelepedni a gazdagabb Nyugat-Németországba, ez a Wagner keleten persona grata, jeles zeneszerző. Mi több – forradalmár! Valahonnan előkaparták rövid, egyébként teljesen gyanús, részvételét a forradalmi történetekben, és ő – akinek misztikus

NSDAP-tagkönyvecskéje az egyes számot viseli – néphőssé lesz! Operáit rendre előadják. Múzeuma teljes gőzzel működik, és minden NDK-s osztálykirándulás menetrendjén rajta szerepel. Nietzsche-nek, ellenben, akit, tudta nélkül, a virtuális NSDAP-be Elisabeth nővére tagosított be, egy hajszálon múltott, hogy sikerült elkerülnie a nürnbergi pert.

7

SALVADOR DALÍ:

Ezúttal nem fogom hangsúlyozni a Nietzsche bajsza és az én bajszom közti különbséget. A különbséget Nietzsche bajsza, amely kissé depresszív, és az én bajszom, amely mániás-paranoiás, de extatikus között. Úgy vélem, hogy bajsza volt a végzete az öndestrukciónak, a body-art és a konceptualizmus előfutárának. Ha leborotválja, minden másképp történik, a filozófia története új irányt vesz. Amennyiben ilyen bajszot növeszt a hátsó felén, sokkal kényelmesebben tudott volna ülni. Ez óriási mulasztás! Az emésztési gondok csökkentek, vagy teljesen megszűntek volna. Ebben az esetben a nácizmus provinciális szürkesége helyett hippí mozgalmat kapunk. Nem szeretném, ha valaki azt hinné, hogy egyetérttek bizonyos eunuchokkal abban, hogy Nietzsche teremtette Hitlert. Badarság! Hitlert ugyanaz az Európa teremtette, amely most köpködi őt. Egyébként Hitlerről legtöbbit a képei árulnak el, ha azokat egyáltalán képeknek lehet nevezni. Mégis, annak ellenére, hogy festőként értéktelen, festői témaként Hitler elkerülhetetlen. Mint objektum. Bárhogy is legyen, teljes bizonyossággal kijelenthetem, hogy ezt a korszakot három bajusz fogja túlélni: Nietzscheé, Hitleré és az enyém, amely minden bajusz kvintesszenciája, maga a bajuszviselés eszméjének a lényege.

Új Forrás 2011/8 – Svetoslav Basara: Nietzsche-ről mondták

OSCAR WILDE:

Nietzsche csupán egy hibát követett el: nem írt drámákat. Amennyiben az emberi romlottságba való mély betekintését tragédia, vagy netán komédia formájában jelentette volna meg, körbedicsérték, valódi zseniként ünnepeleték volna. De ő filozófusként, pontosabban prófétaként lépett fel, amivel magára vonta a néptömegek haragját. Mi nagyon keserű pirulákat is képesek vagyunk lenyelni, amennyiben azok művészettel hígítottak. Vagyis: ha a kritika gyilkos pengéje fiktív személyekre irányul, ami nekünk, nézőknek, lehetővé teszi, hogy a szerző oldalára álljunk. De, amennyiben a magányos egyén azt mondja: „A kultúrák értéktelen! Haszontalan semmirekellők vagytok!” – abban az esetben minden teljesen megváltozik. Annak érdekében, hogy bebizonyítsák, hogy a magányos egyénnek nincs igaza, a kortársak – egyetlen pillanatra sem lépve ki a *kultúra* keretéből – gyorsan találnak megoldást a kellemetlen tanú eltávolítására.

SIGMUND FREUD (1894):

A történelemben még soha senki nem merült el olyan bátran pszichéjének legmélyebb rétegeiben, mint ahogyan azt Friedrich Nietzsche tette.

8 SIGMUND FREUD (1902):

Nietzsche ismereteinek értékét sokban csökkenti a visszafojtott szexualitásból eredő pszichotikus tartalmak hatása. Ő, tulajdonképpen, megfordított Ödipusz-komplexusban szenved. Le szeretne feküdni az apjával, és meg akarja ölni az anyját. Vágya kétszeresen meghiúsított: először is édesapja halálával, ami elveszi tőle a lehetőséget, hogy megölje; aztán pedig édesanyja hosszú életével is. A kétszeres elégedetlenség a psziché megfelelő hasadását eredményezi. Az örületben keres menedéket, de az örület nem fogadja be. Még az örület sem képes őt elviselni.

SIGMUND FREUD (1904):

Most már bizonyosan leszögezhetjük, hogy a szifilitikus folyamatnak kimagasló szerepe van Nietzsche filozófiájában. Művének közkedveltsége sokat köszönhet annak a sajnálatos ténynek, hogy a szifilisz még mindig elterjedt Európában. Nietzsche, tulajdonképpen, a szifiliszesek ideológusa.

SIGMUND FREUD (1905):

Nietzsche! Hallottam róla! De semmit sem olvastam tőle. Kutatásaim teljesen más irányban haladnak.

SIGMUND FREUD (1909):

Nietzsche! Ki is az? Emlékeztessenek, kérem.

ANDY WARHOL:

Nietzschével kapcsolatban van egy érdekes dolog, ami mindig figyelmen kívül marad. Nietzsche ugyanis olyan, mint a Dávid-csillag. Ugyanaz van fent, ami lent. A Nietzsche bajsza és a Nietzsche szemöldöke közti konceptuális kapcsolatra gondolok. Megfordítjuk Nietzsche képét – és teljesen ugyanazt kapjuk. A szemöldöke valójában a másodlagos bajsza. Tiszta pop-art!

LIAM HUTCHISON:

Nietzsche egyféle Rorschach-folt. Jelenségében és művében mindenki megtalálja félelmeinek *toposztát*. A zsidók számára ő a holokauszt szellemi atyja. A náciisták számára, ugyanakkor, ő az antiszemitizmus és az árja ideológia ősapja. A bigott keresztények számára ő az Antikrisztus előfutára, az ateisták számára, ellenben, javíthatatlan metafizikus és misztifikátor. A gyávák

gyengének tartják, az erős szellemek olyan erővel ruházzák fel, amellyel nem rendelkezik. Bizonyos értelemben a Nietzsche *fogalom* – nem ember – a 20. század egyik szemetes kukája. Rajta kívül itt van még Sztálin és Hitler. A világ minden gonoszságát könyörtelenül ezekbe a kosarakba dobják. De felmerül a kérdés, vajon a világ ettől jobb lesz? 9
Valami sántít itt. Valami nincs itt rendben.

EMIL CIORAN:

Nietzsche! A tizenkilencedik század egyik legnagyobb átverése! Nem mondom, hogy nem létezett egy ember, akinek Nietzsche volt a vezetékneve. De neki egyszerűen sem ereje, sem ideje nem volt elkövetni mindazt, amit neki tulajdonítanak. Az ő filozófiája öt fityinget sem ér. Aforizmák! Fragmentumok! Retorika! Abban az időben a gimnazisták füzetei teli vannak hasonló gondolatokkal. A pszichológiája! – kései felfedezései olyan dolgoknak, amelyek, bár feledésbe merültek, emberemlékezet óta ismertek. Korunk romlottsága éppen ezeket a mellékes dolgokat helyezi előtérbe, hogy háttérbe szorítsa Nietzsche valódi nagyságát: roppant képességét a szenvedésre. Ha bármelyik keresztény szentnek – Szent Antalt is beleértve – lett volna bátorsága legalább fele olyan mértékben szenvedni, mint ahogyan azt Nietzsche tette, a világ összes gázsága alól feloldozást nyertünk volna. Éppen azért, hogy elérje a szenvedés csillagászati magaslatait, Nietzschének, meggyőződéseivel ellentétben, ateistának kellett lennie. Csak a mindennemű vigaszt nélkülöző szenvedés képes legyőzni a gravitáció bilincseit. Könnyű úgy szenvedni, hogy tudjuk, Isten itt van karnyújtásnyira. Nyújtson valaki meggyőző bizonyítékot, hogy Isten létezik – életem hátralevő részét egy kazán felolvasztott ólomban ülve töltöm el.

Nietzsche éppen ezt tette: ült a felolvasztott ólomban és Istennel vitatkozott.

RENÉ MAGRITTE:

Nietzsche a filozófia Picassója.

MIRCEA ELIADE:

Ha valami oknál fogva egy kissé nagyobb hajlandóságot mutat a spiritualitásra, Nietzsche kétségtelenül egy új vallás megalapítója lett volna. Sajnos, ő kizárólag esztéta és filológus. A lélek kizárólag a szép és grammatikailag korrekt megértésének médiumaként érdekli. Hatása ily módon is óriási. Azonban, ha valami oknál fogva kultuszt teremt, a világ soha többé nem lett volna ilyen, amilyennek ismerjük.

XII. PIUSZ PÁPA:

Nietzsche disznó! Emellett még protestáns is! Luther Márton hittagadásának egyetlen lehetséges következménye.

10 MILES McCULLOCH:

Egy leellenőrizetlen történet szerint a kormány valamelyik titkos ügynökségének megbízásából a hírhedt Szilikon-völgyben tevékenykedő tudósok Nietzsche-robotot készítettek kombinált anyagból: génmódosított élő szövetekből, kevlárból és titániumból. A mechanikus filozófus szíve egy legújabb generációs szuperszámítógép volt, a két csapat élvonalbeli programozó pedig két komplementáris munkát végzett. Miközben az egyik csapat Nietzsche virtuális személyiségét kreálta, a másik betáplálta a számítógépes memóriába azt a mérhetetlen mennyiségű adatot, amely ilyen vagy olyan módon Nietzschehez kapcsolódik. Azt rebesgették, hogy a Supercyborg Fritz II megalkotásának célja a tökéletes Nietzsche megteremtése volt. A másolatnak mindenben meg kellett haladnia emberi elődjét. A titokzatos befektetők úgy vélték, hogy egy neurózisoktól, fóbiáktól és biológiai hiányosságoktól megtisztított Nietzsche olyan művet hoz létre, amely sokkal sikerültebb totalitarizmus és ateizmus létrejöttét kezdeményezi majd, mint amilyenek a 20. század elejeiek voltak.

Végül, 1999 derekán, a nyilvánosság figyelmétől távol, Fritz II-t ünnepélyesen beüzemelték. A titkos laboratóriumból valamilyen módon kiszivárgott hírek azt állítják, hogy Fritz II tett néhány ügyetlen lépést, a meghatódott tudósok felé fordult és a következőket mondta nekik: „Ez a rengeteg terabájt memória és ez a rengeteg processzor alig teszik lehetővé, hogy közöljem önökkel, hogy azok, akiket Nietzsche teremtett sohasem teremthetnek Nietzscht.”

Miután kimondta a fentieket, a cyborg eltűnt az öndesztrukció lángjában és füstjében, visszahozhatatlanná téve a projektumba befektetett két és fél milliárd dollárt.

Ami a külső megjelenést illeti, a hiányos információk szerint a Nietzsche-cyborgnak nem volt bajsza, és Arnold Schwarzeneggerre hasonlított.

JOHN WAYNE:

Nietzsche! Son of a bitch!

WALT DISNEY:

[...] Abban az időben, vizuális értelemben, Donald kacsa már elkészült. A későbbiekben történt ugyan még néhány kisebb beavatkozás, de a lényeg megvolt. Hiányzott a pszichológiai profil. Napokig igyekeztem lelket „lehelni” belé. Be kell vallanom, eredménytelenül. Végül feladtam és elmentem

pihenni a Palm Beachre. Az egyik éjszaka, álmatlanságban szenvedve, kivettem a könyvtárból Friedrich Nietzsche életrajzát és egy szuszra elolvastam. Valahol virradat előtt arra gondoltam: „Walt, végre megtaláltad, amit keresel!” Valamiféle megvilágosodás volt ez. Alkotásom csúcspontja. Annak ellenére, hogy korán reggel volt, felhívtam Dorothyt, és azt mondtam neki: „Drágám, fellélegezhetek. Minden a helyére került. A képregény világában Donald kacsa Nietzsche lesz.”

11

(Fordította: Sándor Zoltán)

*Részlet *A föld szíve* című regényből

